

Skarp tidsskildring av 70-talets Prag

Det är med stor förväntan jag griper mig an **Richard Swartz** bok *Ostron i Prag*. Jag har länge följt hans kolumner i dagspressen och slagits av hans välskrivna texter. Jag blir inte besviken.

Den här gången levererar Swartz en självbiografisk berättelse om en ung man som letar efter sin egen plats i livet. I bokens början har han just motvilligt tagit en ekonomexamen från Handelshögskolan ivrigt påhejad av sin far och ska nu ta steget ut i vuxenvärlden. Diplomet – examensbeviset han erövrat river han omgående sönder och kastar i en papperskorg vid Stadsbiblioteket. Han har både underkastat sig och kapitulerat inför faderns livsfilosofi "*att varje familj måste ha sin egen läkare, advokat och bankman utan dem kunde ingen bemästra tillvaron*". Han har hittills fogat sig i stället för att gå sin egen väg och läsa det han mest av allt vill; litteratur och filosofi. Han bor också tillsammans med en kvinna som han redan efter några månader velat lämna och ett framtida äktenskap hotar. Han lever enligt sin egen uppfattning i en lögn och kommer fram till att han måste bryta upp eller om man så vill, rymma fältet, bort från Stockholm.

Det är början av sjuttioalet och han hamnar i Prag, officiellt för att studera ekonomi. Ett par år tidigare har Warszawapakten invaderat Tjeckoslovakien. I april 1968 startade den dåvarande generalsekreteraren **Dubček** ett reformprogram, där pressfrihet och möjlighet till ett demokratiskt flerpartisystem ingick. Pragvåren, en socialism med "mänskligt ansikte" var något som tjeckerna hoppats på. Att förändra villkoren för hela folket genom reformer. Ockupationen blev svaret.

Väl i Prag verkar tiden stå stilla. Det är öststatsgrått, nedgången, smutsigt och ganska hopplöst. Här är det ont om det mesta förutom öl. Han studerar, går långa promenader och insuper Prag, dess arkitektur, historia och inte minst dess kvinnor. För kvinnor finns det gott om och han är ständigt omsvärmad. Men han inser snart smärtsamt att hans dragningskraft mest beror på hans pass, som är nyckeln och möjligheten för dem till ett annat liv. Han betraktar och analyserar sin omgivning, staden, landet och människorna från ett utanför perspektiv.

Ganska snart ger han upp sina ekonomistudier där alla siffror i den tjeckiska statistiken är uppduktade och fördjupar sig i stället i litteraturen. Han jämför det tjeckiska folket, utsatta för både etnisk rensning, krig och förtryck, med legenden om den förslavade Golem i den judiska folktron, en dövstum figur av lera skapad och formad av människan men av dött material som agerar på kommando, men som plötsligt löper amok och därefter aldrig väcks till liv igen.

Han är den utbildade, intellektuelle västerländske mannen med obegränsad frihet i bokstavlig bemärkelse. En främmande fågel i Prag.

Han lämnar in sin vinterrock på kemptvätt och får den tillbaka utan foder och utan att någon kan förklara vad som hänt. Något för honom obegripligt. Hans vänner rycker bara på axlarna.

Förbluffad och storögd blir han bjuden på middag med en ostrongaffel uppdukad vid tallriken – men inga ostron serveras. *"Ostronen har ju försvunnit från Prag och inte syns till här sedan staden försvann på den andra, den sämre sidan av Europa. En skandal. Fast utan dessa bestick hade kanske inte funnits några ostron att gripa efter ens i minnet. Ty så länge bordet dukas med ostrongafflar finns också ostronen: låt vara någon annanstans än i Prag och på detta bord, fast aldrig så många och läckra som här där de inte finns. Och det är den egentliga skandalen."*

I ett korrupt samhälle med brist på praktiskt taget allt gör var och en vad man kan för att förbättra sina villkor. Mutor är legio. En obetalbar berättelse är den om när den unge mannen utverkar sig ett körkort till det facila priset av tvåhundra svenska kronor samt två flaskor whisky av märket Johnny Walker med röd etikett. Utan att egentligen suttit bakom ratten, än mindre studerat vägmärken eller trafikregler. *"Glöm inte att alltsammans är en fråga om stil "* säger bilskolläraren som tar emot pengarna och whiskyn. *"Livet handlar om ingenting annat, inga regler eller förordningar kan någonsin ersätta stil."*

Richard Swartz skriver vackert och hela tiden underhållande. Det är en skarp tidsskildring som balanserar mellan eftertanke och djupt allvar till under stundom briljant kåserande. Allt är oerhört välformulerat. En fröjd och en ren njutning att läsa.

Heléne Nellvik

Ostron i Prag

Richard Swartz

Bokförlaget Polaris

RICHARD SWARTZ

Ostron i Prag

POLARIS

Richard Swartz (f.1945) är författare och har tidigare arbetat som journalist och utrikeskorrespondent på Svenska Dagbladet. Han är mångårig fristående kolumnist i Dagens Nyheter. Swartz har erhållit både Gerard Bonniers essäpris och Jolopriset. Andra böcker av Richard Swartz är Room Service (1996), Ett hus i Istrien (1999) och Vita lögner (2010).